

Слутња, крв, нада

Примери из уметности у Војводини и Србији од 1914-2014

Аутор изложбе: Сава Степанов

Аутори концепта: Весна Латиновић и др Peter Zawrel

Продукција: Галерија Бел арт, Нови Сад и Kunstlerhaus, Беч

Време одржавања: 14. новембар 2014 – 4. јануар 2015

Изложбу подржава Секретаријат за културу и информисање АП Војводине

Отварање: 13. новембар 2014 у 19 х, Kunstlerhaus, Karlsplatz 5, Беч

Скоро све генерације српских и војвођанских уметника су током несретног XX века стварале између ратова. Ређали су се балкански ратови (1912-1913), Велики рат (1914-1918), Други светски рат (1941-1945), грађански рат након распада СФРЈ (1991-1995) да би се век коначно завршио НАТО бомбардовањем СР Југославије 1999. године. Увек између *слутње, крви и наде*, настајала су уметничка дела српских и војвођанских уметника – вечито у настојању да се изрази адекватно осећање духа времена али и да се досегне онтолошка аутентичност уметности и њеног смисла.

Изложба насловљена *Слутња, крв, нада – Примери из уметности у Војводини и Србији 1914-2014* је конципирана у три целине, тако да први део чини поставка Милан Коњовић на раскршћима српске уметности (1914 -2014) у којој ће упоредо бити приказане и Коњовићеве иницијативе и утицаји у српској уметности тога доба. Друга целина биће поставка Фаталне деведесете – супротстављање хаосу, а трећу чини поставка После 2000-те, Транзиција у уметности – уметност у транзицији.

I

Милан Коњовић на раскршћима српске уметности

(1914-1990)

Приказ историјско-уметничких збивања од почетка великог Првог светског рата па све до распада СФРЈ почетком деведесетих година протеклог века. Концептом изложбе је

посебно указано на Милана Коњовића (1898-1993), уметника који је својим дугим животом и опусом надкрилио скоро цео „скраћени ХХ век“: његово стваралаштво је обухватило и пресудна ратна збивања – сачувани су његови цртежи из Првог светског рата у којем је учествовао као војник на фронтима од Украјине до северне Италије; потом настели из логора Оснабрик Офлаг 5б у којем је био заробљен током 1941; те специфична сведочанства о уметниковој слутњи грађанског рата у Југославији током деведесетих година ХХ века.

Коњовићева улога у српској уметности је веома значајна јер је актер најзначајнијих преломних збивања – током пост-кубистичких тенденција (1920-22); као водећи експресиониста између два светска рата; као предводник борбе против идеологије социјалистичког реализма (почетком педесетих и раних шездесетих); као реализатор једног раног перформанса (1962) који је значајна антиципација и иницијација концептуализма у српским и војвођанским уметничким приликама; као актер постмодернистичке „нове слике“ средином осамдесетих година.

- 1. Српски кубистички екскурс.** У историји уметности Србије Коњовић следи као аутор најзначајнијих (пост)кубистичких остварења. Та дела су важна јер представљају прво одлучно модернистичко промишљање слике у српској уметности, радикалан допринос покретању модернистичке сликарске мисли. Поред Коњовићевих дела у поставци ће упоредо бити изложена и дела најзначајнијих актера истих тенденција у српској уметности. Ту су, између осталих, Петар **Добровић**, Сава **Шумановић**, Иван **Радовић**, Арпад Г. **Балаж**.
- 2. Експресионизам – чисто сликарство.** Најзначајније појаве у српском сликарству између два светска рата – експресионизам боје и геста, интимизам, поетски реализам и колористички реализам – у стручној литератури се означавају термином **Круг чистог сликарства**. Уз Коњовића том кругу припадају још и Бијелић, Добровић, Шумановић, Јоб, Зора Петровић, Шербан и други – који су у једном колебању између авангардизма и традиционализма, доспевали до аутентичних персоналних резултата блиских сензибилитету света и времена у коме су живели и стварали. У овом сегменту изложбе представљена су дела Зоре **Петровић**, Петра **Добровића**, Миленка **Шербана**.
- 3. Против социјалистичког реализма – ка апстракцији.** Током поратних година у Југославији је уметницима наметнута концепција социјалистичког реализма. Држава је настојала да уметност „употреби“ за јачање комунистичке идеологије и тадашњег режима. Коњовић је истакнути противник таквог концепта а његова и Лубардина изложба (обе у пролеће 1951) најзначајнији су допринос савладавању таквих политичких намета. Током педесетих и у раним шездесетим Коњовић у

неколико својих слика наговештава пут ка апстракцији, чиме даје значајну иницијативу сликарским слободама и модернизацији тадашњег српског сликарства. Уз Коњовићеве слике у овом делу поставке су и радови Јожефа **Ача**, Бошка и Зорана **Петровића**, Анкице **Опрешник**, Пала **Петрика**, Миливоја **Николајевића** и др.

4. **Само један перформанс.** Године 1962., Милан Коњовић је у Новом Саду извео перформанс јавног сликања. Тај перформанс се десио скоро истовремено када неколицина европских сликара (Ив Клајн, Жорж Матје) изводе сличне јавне наступе. Показало се да је тај Коњовићев перформанс предходио снажном концептуалистичком покрету у Војводини зачетом крајем шездесетих и током седамдесетих година XX века. Уз фото документацију о поменутом перформансу биће изложена дела војвођанских концептуалних уметника из групе **Босцх+Босцх**, Балинта **Сомбатија**, Славка **Матковића**, Атиле **Черника**, **Вербумпрограм**-а и др.
5. **Уметност осамдесетих: византијски цитати.** Током осамдесетих година прошлог века, Коњовић се у својим осамдесетим годинама, активно укључује у токове тадашње „уметности осамдесетих“. Његов експресионистички замах, изненадно бављење „цитирањем“ византијске иконографије, приближиле су га тада актуелној уметничкој сцени – не само као својеврсног антиципатора него као релевантног актера савремених збивања. Поред Коњовићевих слика из „Византијског циклуса“, биће представљена дела најзначајнијих војвођанских представника постмодернистичког сликарства: Ласло **Керекеш**, Миленко **Првачки**, Добривоје **Рајић**, Душан **Тодоровић**, Бранка **Јанковић**, Вера **Зарић**.

II

Уметност деведесетих: супротстављање хаосу – разум и осећајност

Уметност деведесетих се одвија у условима епохалне кризе укупног југословенског друштва. Тих година доминантна је идеја деструкције – која генерише распад СФРЈ, катастрофичну економску кризу и светски рекордну инфлацију, строги ембарго и искључење из међународне заједнице, те физичку-ратну деструкцију. Уметност у Војводини се на специфичан начин супротставља таквом стању – опстаје дух мултикултурализма, форсира се концепт пластичког рационализма, склада, конструктивности и градње (геометрија, минимализам, конструкција) а, истовремено се појављује снажни ангажовани уметнички активизам (уличне акције, перформанси, велики радови „ин ситу“). Све време „уметности деведесетих“ на снази је модернистички став Филиберта Мене по којем „уметност има право на засебност – не да би се издвојила, него

да би својим примером била узор другим знањима и другим праксама“ – та уметност се супротстављала хаосу нудећи идеје конструкције и реда, склада и рационализма Главни актери уметности деведесетих су Зоран **Пантелић**, Растислав **Шкулец**, Драган **Ракић**, Игор **Антић**, Звонимир **Сантрач**, Сомбати **Балинт**, Андреј **Тишма**, **Апсолутно**, Мира **Бртка**.

III

После 2000: уметност у доба транзиције-транзиција у уметности

Трећи део изложбе чине појаве након 2000-те. Водећи актери те уметности су уметници који су на један сублиман начин инстантно проживели укупну судбину XX века: – слутећи надолazeћу ратну драму, бивајући обухваћени атмосфером грађанског рата (1991-1995), а потом надајући се бољим временима; да би убрзо наишла нова слутња, нови брутални рат (НАТО бомбардовање, 1999) те нови период наде после 2000-те. Та понављајућа судбина, наравно, није била у стању да иницира иновацијске промене. Нема превладавајућих појава, те као константа преостаје веровање у онтолошке особености и вредности уметности. У тематском смислу војвођански уметности се понајвише посвећују теми друштвене транзиције. Истовремено, како је у глобалним приликама задоминирала логика „иконосфере“ којом пулсира мноштво слика најразличитијег порекла и намера - и у српској уметности је наметнута транзиција од класичних ка електронским медијима и електронској уметности. Најзначајнији актери уметности после 2000-те су Мира **Бртка**, Милан **Блануша**, Горан **Деспотовски**, Босиљка **Зиројевић**, Љубомир **Вучинић**, Стеван **Којић**, Наташа **Теофиловић**, Јелена **Булајић**, Андреа **Иванови**, Корина **Губик**, Андреа **Палашти**, **МП_арт**, **Мултифлекс** и други.